

Příloha 1: Seznam otázek do rozhovoru

1. Myslíš si, že výtvarná výchova ti dává dostatek prostoru pro tvé osobní vyjádření/osobní výraz? - Kdy máš pocit, že při výtvarné výchově máš dostatečný prostor pro uplatnění vlastní subjektivity? / Kdy máš pocit, že při výtvarné výchově nemáš dostatečný prostor pro uplatnění vlastní subjektivity? (Konkrétní činnost?)
2. Které pocity nebo myšlenky se snažíš vyjádřit prostřednictvím svých výtvarných prací v hodinách výtvarné výchovy?
3. Jsou nějaké techniky nebo materiály, které ti vyhovují při tvorbě více a máš pocit, že se s nimi můžeš lépe sebe vyjádřit? Jaké a proč?
5. Je nějaký výtvarný úkol, který považuješ za velmi osobní? Mohl/a bys mi o tomto úkolu něco říct, případně ukázat? (Proč je pro tebe důležitá?) (pozn. ukázka konkrétní výtvarné práce žáka)
4. Máš pocit, že se při některých formách výuky, můžeš více sebe vyjádřit? (pozn. vysvětlit a dát žákům k dispozici příklady jednotlivých forem výuky)
6. Máš raději, když je ve výtvarné práci zřetelný/viditelný tvůj podpis, nebo jsi raději, když podpis není viditelný?
7. Máš nějaký svůj umělecký vzor – nějakého umělce, případně konkrétní dílo, které tě ovlivnilo nebo ho považuješ za osobní a máš pocit, že zapůsobil/o i na tvou vlastní tvorbu?
8. Máš nějakou zkušenost s tím, že jsi se cítil omezen/a ve výtvarné tvorbě a při vyjádření vlastní subjektivity ve výtvarné výchově? (Pokud ano, mohl/a bys mi ukázat kdy – konkrétní výtvarnou práci?)

9. Jsou nějaké změny/návrhy které bys doporučil/a učitelům pro lepší vyjádření své vlastní subjektivity ve výtvarné výchově? (Co si myslíš, že by pomohlo pro více prostoru tvé vlastní subjektivitě?)

10. Jak reaguješ na zpětnou vazbu na tvé výtvarné práce od učitele/spolužáků? Máš pocit, že tě nějak osobně jejich hodnocení zasahují?

11. Máš pocit že má tvůj učitel výtvarné výchovy vliv na tvou subjektivitu ve výtvarné výchově? Případně jaký?

Příloha 2: Dotazník pro učitele

1. Co pro vás znamená uplatňování subjektivity v rámci výtvarné výchovy, jaký význam subjektivitě přikládáte? (Jaký význam dle vás má pro žáka?)
2. Myslíte si, že RVP ZV dostatečně podporuje subjektivní vyjádření žáků? (Proč ano/ne? Pokud ne, je něco, co byste změnil/a?)
3. Myslíte, že byste mi mohl/a popsat jakým způsobem podporujete uplatnění subjektivity u žáků ve výtvarné výchově?
4. Jak reagujete na subjektivní pohledy, sebevyjádření a interpretaci uměleckých děl žáků ve výtvarné výchově?
5. Čelil/a jste někdy při podpoře sebevyjádření žáků nějakému problému nebo konkrétní překážce? (Pokud ano, jak jste jim čelil/a?)
6. Jaké metody výuky a jaké metody hodnocení používáte při výtvarné výchově ve vztahu k subjektivitě?
7. Jaký vliv má dle vás diskuze o umění/uměleckých dílech v rámci uplatňování subjektivity žáků?
8. Vzpomněl/a byste si na nějaký zajímavý přístup žáka v rámci výtvarné výchovy, který vás ohromil, překvapil, nebo zarazil? (Jak jste případně na situaci reagoval/a?)

Příloha 3: Přepis rozhovoru – Žák č. 1 (dívka)

Myslíš si, že ti výtvarná výchova dává dostatek prostoru pro tvé osobní vyjádření? Myslíš, že máš prostor pro to, vložit do výtvarné práce něco ze sebe?

Ž1: Já si myslím že jo, třeba když se paní učitelka ptá, tak si můžeme vybrat a říct co bychom chtěli dělat, vybrat vlastní nápad. Ale zase na druhou stranu, když něco vyrábíme, tak nám do toho paní učitelka často mluví a nenechává nás tolik pracovat samotné, mluví nám do práce.

Kdy máš ten pocit, že se právě můžeš dostatečně sebe vyjádřit? Máš pocit, že je to specificky u nějaké výtvarné činnosti, kdy do práce můžeš sama zasáhnout?

Ž1: Největší prostor cítím u malby, nebo u tématu, které si může dělat každý po svém. Třeba když jsme měli téma...dinosauři.

Máš pocit, že jsi pak při nějaké výtvarné činnosti neměla takovou možnost volnosti a rozletu?

Ž1: U perspektivy a písma jsem zase neměla takový pocit svobody a vymýšlení vlastních nápadů.

Které pocity nebo myšlenky se snažíš vyjádřit prostřednictvím svých výtvarných prací v hodinách výtvarné výchovy? Napadne tě nějaký konkrétní pocit, který jsi měla u některé ze svých výtvarných prací?

Ž1: Často jsou moje pocity ve výtvarce obecně spojeny se zábavou, protože výtvarku miluji. Mám ráda míchání barev, takže jsem se snažila být co nejvíc kreativní. Takže obecně asi do všech výtvarných prací dávám radost a šťastné pocity a emoce.

Máš i nějaké myšlenky, které se snažíš vložit do své práce, nebo to spíš nejde?

Ž1: Snažím se, aby moje ta moje práce byla originální a zaujala, ale myšlenky spíš asi ne.

Jsou nějaké výtvarné techniky např. malba, kresba, frotáž, keramika...atd., nebo materiály, třeba barvy, pastely, tuš, papír...atd., které ti vyhovují víc než jiné pro to tvoje vlastní sebevyjádření?

Ž1: Nejvíc mi vyhovují tedy tempéry a vodovky, protože ráda míchám barvy a ráda je používám. Mám raději větší formáty – čtvrtky, kde vlastně nemusím přemýšlet nad prostorem.

Máš pocit, že při některých formách výuky např. při skupinové, hromadné, individuální (formy výuky vysvětleny v průběhu rozhovoru), můžeš lépe uplatnit svou subjektivitu? Lépe se sebe vyjádřit?

Ž1: Radši pracuji samostatně, protože ve skupině mi do práce zasahují ostatní. Úplně nejvíce mi vyhovuje pracovat třeba doma, když máme pololetní práci z výtvarky, můžu si vše udělat podle sebe, nikdo mi do práce nezasahuje a mám na všechno dost času.

Je nějaká výtvarná práce, kterou považuješ za velmi osobní, myslím tím, jestli ti nějaký námět nebo téma přišlo osobní a vztahovalo se k tobě, mohla bys mi o něm něco říct?

Ž1: Blízké téma mi bylo, když jsme měli parafrázovat dílo od Františka Kupky, měli jsme v tom svobodu, mohli jsme práci pojmout úplně podle sebe a myslím, že je to moje i nejvíce povedená práce. Vybrala jsem si barvy, které mám ráda, i techniku, která mi vyhovuje. Baví mě malovat abstraktně.

Máš raději, když je ve výtvarné práci viditelný tvůj podpis? Nebo jsi raději, když podpis není viditelný? Třeba když máte vystavené práce ve škole, nebo doma, záleží ti na tom?

Ž1: Mám raději, když je podpis viditelný, ale ne přehnaně, nesmí to být první co ostatní uvidí, když se podívají na moji výtvarnou práci. Svoje podpisy dávám spíš velmi malé nebo zezadu.

Máš nějaký svůj umělecký vzor, třeba umělce, který tě nějak ovlivnil a ráda ho sleduješ, klidně i na sociálních sítích? Nebo nějaké konkrétní dílo, které jste si třeba ukazovali i ve škole, nebo jsi ho někde viděla a zapůsobilo na tebe?

Ž1: Asi nemám žádného umělce, ale dílo, které mi je osobní jsou třeba Slunečnice od Vincenta van Gogha

Jsou nějaké změny a návrhy, které bys doporučila učitelům pro lepší vyjádření tvé vlastní subjektivity?

Ž1: Já bych třeba dala nějaké téma, ale dala bych úplnou svobodu v té technice, třeba by někdo chtěl tvořit temperami, někdo stínovat tužkou, protože takhle se pak ukáže, co koho baví a co komu jde.

A co myslíš, že by pomohlo konkrétně tobě?

Ž1: Ž1: Přijde mi, že za ten rok pořád děláme to stejné, třeba frotáž jsme dělali už snad čtyřikrát, neděláme nic nového, což mě nebaví. Chtěla bych tvořit víc tvořit třeba s pastelem. Takže omezená jsem se cítila třeba konkrétně u té frotáže. Nebo pak když jsme dělali perspektivu a to písmo.

Jak reaguješ na zpětnou vazbu od paní učitelky a od spolužáků na tvou výtvarnou práci?

Ž1: Je to hezký pocit, když se jim to líbí, když to spolužáky zaujme. Když vím, že jsem něco tvořila třeba dvě hodiny a dala jsem si s tím velkou práci, tak je pro mě hezké slyšet, že se to spolužákům líbí.

V tu chvíli tě to hodnocení nějak vnitřně zasáhne?

Ž1: Většinou mě to potěší od kohokoliv, je to odměna za tu práci.

Myslíš si, že má paní učitelka vliv na tvou subjektivitu ve výtvarné výchově, že tě nějak ovlivňuje v tvorbě?

Ž1: Mám pocit, že tak na polovinu třídy má vliv, ale já jsem člověk, který si moc nenechá mluvit do tvorby. Nemám to ráda, když mi do práce zasahuje.

Takže je tam nějaká tvoje tvrdohlavost? Že si do práce nenecháš zasahovat?

Ž1: Jo, Ostatním do práce zasahuje třeba víc, ale u mě už ví že si do práce nenechám mluvit.

A jaká byla reakce? Změnilo se to nějak v průběhu času?

Ž1: Ona nás učí už asi tak pět let, takže mě poznala, ví že mě výtvarka baví a že mi i jde, tak myslím, že když jí dám nové nápady tak jí to oslní a řekne tak to udělej, jak ty chceš. Občas mi dá návrh a je na mě, jestli to přijmu nebo ne.

Příloha 4: Přepis rozhovoru – Žák č. 2 (dívka)

Myslíš si, že ti výtvarná výchova tady na základce dává dostatek prostoru pro tvoje sebe vyjádření a subjektivitu? Že můžeš do těch prací vložit něco ze sebe?

Ž2: Myslím, si že mám prostor pro svou subjektivitu, ale myslím si, že by toho prostoru mělo být víc. Třeba by bylo fajn, přinést si víc vlastních nápadů, nebo vlastní práci, kterou budu dělat.

Vzpomněla by sis na konkrétní práci, kdy ses cítila, že máš dostatek prostoru?

Ž2: Nejvíce prostoru jsem cítila třeba u tvorby s barvami, nejméně prostoru mi přišlo, že mám u perspektivy.

Které pocity nebo myšlenky se snažíš vyjádřit pomocí svých výtvarných prací? Máš nějaké momentální emoce nebo myšlenky konkrétní? Jsou třeba pozitivní/negativní?

Ž2: Určitě do výtvarné práce vkládám emoce, hodně to ale záleží na mém momentálním rozpoložení. Většinou jsou moje emoce spíše pozitivní. Konkrétní myšlenky spíše ne.

Jsou nějaké techniky, třeba malba, kresba, grafika, koláž... atd., nebo materiály, třeba hlína, papír, pastel atd., které ti vyhovují při tvorbě a můžeš se díky nim lépe vyjádřit sama za sebe?

Ž2: Vyhovuje mi hodně tužka, uhl a pastel, tyhle techniky jsou mi jako nejbližší a jsem na ně zvyklá.

Je nějaká výtvarná práce, kterou považuješ za hodně osobní a máš pocit, že jsi do ní něco vložila, máš k ní třeba nějaký vztah?

Ž2: Práce, kterou považuji za osobní bylo zátiší, snažila jsem se ukázat paní učitelce, že umím pracovat i jinak a ukázat že umím pracovat i se šrafováním a stínováním.

Vyhovují ti k tvému sebevyjádření více některé formy výuky jako např. hromadná, individuální, skupinová? (formy výuky vysvětleny v průběhu rozhovoru)

Ž2: Ve skupině mi práce moc nevyhovuje kvůli zásahu ostatních. Spolužákům se líbí třeba jiné věci, nebo je pracují jinak a je těžké se shodnout a třeba pak s výsledkem nejsem tak spokojená.

Máš raději, když je ve výtvarné práci viditelný tvůj podpis, nebo ne? Třeba když máte tady ve škole vystavené práce, tak jsi raději, když tvůj podpis ostatní vidí nebo ne? Co třeba doma?

Ž2: Spíš mám raději viditelný podpis, to stejné u vystavených výtvarných prací doma, většinou mě potěší, když si někdo všimne, že je to moje práce.

Máš nějaký umělecký vzor, třeba nějakého umělce, který tě inspiruje? Nebo dílo, které tě ovlivnilo?

Ž2: Možná Slunečnice od Vincenta van Gogha, myslím že jsme si tohle dílo neukazovali ve škole, ale viděla jsem ho na internetu.

Máš nějakou zkušenost s tím, že ses cítila v rámci výtvarky omezená, že jsi byla omezená v té svobodě a vlastního sebe vyjádření?

Ž2: Jo, cítila jsem se někdy omezená, konkrétně u práce...paleta.

A proč?

Měla jsem vlastní plán toho, jak chci mít barvy rozložené, kde, co chci mít, a to mi bylo řečeno, že nemůžu, že to musím mít jinak. Snažila jsem se paní učitelce vysvětlit, že to vidím jinak, takže jsme nakonec došli ke kompromisu.

Jsou nějaké změny nebo návrhy, které bys doporučila učitelům výtvarky pro to, aby se ti lépe subjektivněji vyjadřovalo?

Ž2: Třeba nechat nějakou hodinu, kdy se přinesou různé pomůcky, materiály a každý z nás si bude moct vytvořit to co chce – ukážou se různé návrhy, myšlenky, se kterými bychom pak třeba mohli dál něco dělat.

Jak reaguješ na zpětnou vazbu? Na komentáře a hodnocení?

Ž2: Když je to pozitivní reakce, tak jsem ráda, ráda i spolužákům třeba pomůžu jak na to, nebo jim poradím. Když je reakce negativní, tak se snažím pochopit proč a jak to vidí oni. Stejně tak reaguji na hodnocení od paní učitelky.

Máš pocit, že tě paní učitelka ovlivňuje? Že zasahuje do tvé subjektivity a určuje ti nějaký směr?

Většinou se snažím spíš dělat si věci po svém a ovlivnit se moc nenechám

Příloha 5: Přepis rozhovoru – Žák č. 3 (dívka)

Myslíš si, že ti výtvarná výchova dává dostatek prostoru pro tvé osobní vyjádření?

Ž3: Upřímně, mně přijde že dostatek prostoru mám. Výtvarka mě baví a když máme dobré nápady, tak je paní učitelka vstřícná a přihlíží k nim. Ale někdy zase do prací přílišně zasahuje, že bych do výtvarné práce měla přidat ještě tohle a tamto, ale já jsem minimalista a třeba už nechci.

Reaguješ na ten zásah paní učitelky nějak?

Ž3: Já se většinou ale moc nehádám, takže to přání paní učitelky splním tak napůl, abych se zavděčila paní učitelce, ale byla jsem s tím výsledkem spokojená i já. Občas klidně řeknu, že už se mi práce líbí a nezasahuji do ní dál.

Vzpomněla by sis, kdy jsi cítila ten dostatečný prostor, nebo kdy třeba ne?

Ž3: Nejvíce vlastního prostoru jsem cítila u výtvarné práce, kdy jsme dělali otisky prstů. Otiskli jsme prst a pak jsme ho malovali vodovkami na velkou čtvrtku. Paní učitelka měla podmínku, že musíme použít alespoň dvě barvy. Já teda použila pouze jednu, ale víc odstínů, i když s tím paní učitelka nebyla tak spokojená, tak mně se výsledek líbí.

Máš nějaké myšlenky, nebo pocity, které se snažíš vyjádřit?

Ž3: Když se cítím smutně, tak se to promítá i do mojí práce. Raději používám tmavší barvy, možná mám obecně raději ten ponurý podtón. Moje práce možná na druhé pak působí smutně, protože nejsou moc barevné, ale já moc barvy nepoužívám, takže je to jak kdy. Já se nemusím cítit negativně zrovna, prostě se mi to líbí.

Jsou nějaké techniky, třeba kresba, malba, grafika... atd. Nebo materiály, třeba barvy, tužka, uhel, plátno, papír..., které ti vyhovují víc pro tvé sebevyjádření?

Ž3: Nejradši kreslím jen tužkou nebo úhlem, malba mi nevádí, ale nedokážu se v ní tolik osvobodit. Největší uvolnění a svobodu ale cítím v keramice, tu mám fakt ráda a dokážu se tam vyřadit.

Jsou nějaké formy výuky, třeba hromadná, individuální, nebo skupinová, které ti vyhovují pro to vyjádření tebe nejvíce? (formy výuky vysvětleny v průběhu rozhovoru)

Ž3: Nejvíce mi vyhovuje tvoření doma, můžu si třeba pustit písničky a o všem si mohu rozhodovat sama. Třeba když máme pololetní práce z výtvarky, tak máme úplně volnou ruku a můžeme odevzdat cokoli. To mě baví, protože mi do toho nikdo nezasahuje.

Je nějaká výtvarná práce, kterou považuješ za hodně osobní, máš k ní vztah, protože ses v ní dokázala plně vyjádřit?

Ž3: Největší vztah cítím k parafrázi k dílu od Františka Kupky, to bylo jedna z posledních výtvarných prací, co jsme na výtvarce dělali. Mohli jsme si vybrat techniku

Máš raději, když je ve výtvarné práci zřetelný tvůj podpis, nebo jsi raději když je schovaný?

Ž3: My se většinou podepisujeme ze zadní strany, ale když tvořím pro sebe tak dávám podpis do rohu díla, hodně malinkým písmem. Jsem ráda, když si druzí všimnou mého podpisu, třeba u vystavených prací doma, to mi dělá největší radost.

Máš nějaký svůj umělecký vzor, který má vliv na tvou tvorbu a subjektivitu? Nebo nějaké konkrétní dílo?

Ž3: Nemám asi jednoho konkrétního člověka, ani dílo. V různých obdobích dějin výtvarky se mi líbí něco. Stejně tak i u mě se to hodně mění. Na sociálních sítích moc žádné umělce ani nesleduji, maximálně na něco narazím, a to se mi zalíbí, ale většinou si nepamatuji jména.

Máš nějakou zkušenost s tím, že jsi právě cítila, že ta tvoje subjektivita je omezená?

Ž3: Omezená jsem se cítila právě u toho otisku palce, který jsem už zmiňovala na začátku, i když jsem si to vlastně z části nakonec udělala po svém. Pak jsem se cítila omezená u písma a v šesté třídě jsme kreslili koně, který se mi po zásahu paní učitelky vůbec nelíbil a nebyla jsem s tím spokojená. Učiteli se to možná líbí, ale z mého pohledu by se ta výtvarná práce měla líbit hlavně mně...

Napadá tě, co by ti pomohlo, vlastně nějaký doporučení, který by pomohlo tomu, aby ty práce vycházely víc z tebe?

Ž3: Mě asi nic nenapadá, možná jen tolik nezasahovat do práce. Na druhou stranu někdy mi rady paní učitelky dost pomohly, takže možná jen když sama tu pomoc potřebuji. Když mám ale práci hotovou a jsem s ní už spokojená, tak by učitel neměl zasahovat, učitel může říct co se mu nelíbí, ale neměl by nás nutit.

Jak ty subjektivně reaguješ na hodnocení a zpětnou vazbu od paní učitelky a spolužáků?

Ž3: Mně hodnocení a zpětná vazba nevadí, jsem za ní ráda, protože vím, v čem se třeba mám zlepšit, nebo co mohu udělat jinak. Od učitele mi to taky nevadí, pokud přímo nezasahuje.

Máš pocit, že paní učitelka ovlivňuje tvou subjektivitu, má to třeba i přesah mimo školu?

Ž3: Na mě asi vliv nemá, možná jen trochu ve škole. Doma ale vůbec, tam tvořím to, co chci, hledám třeba na Pinterestu. Když si vzpomenu na nějakou radu od paní učitelky, tak to třeba udělám, ale rozhodně ne vždycky.

Příloha 6: Přepis rozhovoru – Žák č. 4 (chlapec)

Myslíš, že ti výtvarná výchova dává dostatek prostoru pro tvoje vlastní subjektivní vyjádření? Jestli když tady něco tvoříte, tak se můžeš dostatečně sebe vyjádřit?

Ž4: Paní učitelka nám zadá téma, ale pak bych řekl že jí to je jedno, jak práci uchojíme. Musí ta práce samozřejmě nějak vypadat, splňovat nějaký požadavky, ale často si můžeme i vybrat čím chceme kreslit a malovat. Takže bych řekl, že máme prostor.

Kdy jsi měl pocit, že právě ten prostor máš a něco ze sebe v tom zanecháváš?

Ž4: Mě baví hodně kresba tužkou, třeba když jsme teď naposledy dělali parafrázi na dílo od Františka Kupky, tam jsem se mohl hodně uvolnit. Ale pak jsme dělali třeba dinosaury a tam jsme museli dělat prostě dinosaury a nic jiného. Měli jsme si vytvořit šablonu dinosaura z knížky, tu jsme obkreslovali pak na čtvrtku a dál s tím pracovali podle sebe.

Myslíš si, že máš prostor pro svoje myšlenky a pocity a pro jejich vložení do práce?

Ž4: Většinou ve škole ne, moc mě ty témata nebaví, takže se do toho nějaký myšlenky většinou nepromítají. S těmi emocemi je to hlavně podle času, když mám víc času tak asi jo. Já jsem dělal jednu dobu graffiti, takže když se mi to hodí, tak to využiji i ve výtvarce a tam bych pak řekl, že je i něco ze mě.

Jsou nějaké techniky...malba, kresba, grafika, nebo materiály třeba tuž, pastelky, pastely, ... které ti pro sebevyjádření vyhovují víc?

Ž4: Baví mě práce s hlinou, u toho mám pocit, že mám prostor, pak kresba tužkou a ty graffiti.

Abys do své práce mohl vložit něco ze sebe, vyhovují ti víc některé formy výuky, třeba individuální, skupinová, hromadná? (formy výuky vysvětleny v průběhu rozhovoru)

Ž4: Já radši pracuji sám, se spolužáky je to občas sranda, ale spíš to pak nebereme tak vážně.

Máš třeba nějaké konkrétní dílo, ke kterému cítíš vztah a které si vytvořil tady ve škole a cítíš že si v něm něco ze sebe zanechal?

Ž4: Žádné takové, které by bylo ze školy a měl bych k němu vztah, nebo do něj něco víc vložil ze sebe, tak to nemám.

Jsi raději, když je tvůj podpis viditelný nebo ho raději schováváš?

Ž4: Podle toho, jak se mi to povede, pokud jo, tak jsem rád, když je můj podpis vidět, ale jinak jsem raději, když vidět není.

Máš nějakého umělce nebo dílo, které tě hlouběji zasáhlo a třeba inspirovalo ve tvé tvorbě?

Ž4: Přímo výtvarného umělce ne, ale je taková jedna skupina, jmenuje se IUP a dělá obrovské graffiti po celém světě, tak ty rád sleduji. A pak dílo Pičus – taková soška, tak to mi zůstalo v hlavě a přišlo mi to zajímavý a vlastně vtipný.

Cítil si někdy omezení v tom, aby ses mohl plně sebe vyjádřit a předat prostřednictvím své práce něco z tebe?

Ž4: Tak většina věcí, co děláme v hodinách mě nebaví, třeba teď jak děláme tu frotáž, tak prostě něco jen obkreslit a pak to natrhat a nalepit, to mi moc smysl nedává a nemám pocit, že by to nějak vycházelo ze mě. Dělán to spíš, protože musím.

Je něco, co bys navrhl učitelům pro to, aby se ti v rámci výtvarky lépe vyjadřovaly tvé pocity a myšlenky?

Ž4: Třeba bych zavedl nějaké hlasování o tom, co budeme ve výtvarce dělat, myslím jako rozhodovat o tématech. Protože mě nebaví, když je třeba zima a paní učitelka přijde s tím, že budeme kreslit sněhuláka. Ale zase třeba u perspektivy jsme si mohli vybrat to téma, pouze tam musela být použita perspektiva, a to mě bavilo. Možná bych ještě ocenil u učitelů výtvarky, aby se víc zajímali o aktuální témata a věci co řešíme v naší generaci a třeba na základě toho jsme pak něco tvořili.

Jak potom reaguješ na zpětnou vazbu od paní učitelky a spolužáků? Bereš to vážně?

Ž4: No, já třeba kreslím lépe než můj spolusedící, takže mu do práce třeba trochu zasahuji nebo mu pomáhám, když chce. Někdy mi práci spolužáci pochválí, kritika tam většinou není, mám pocit, že si práce ve třídě moc nekritizujeme. Od paní učitelky mi to je většinou jedno.

Myslíš, že vás paní učitelka nějak ovlivňuje? Že má vliv na vaši subjektivitu?

Ž4: Asi mě úplně neovlivňuje, spíš nás tak zatahuje do věcí, co se v umění děly, co bylo moderní a co se děje teď, takže máme přehled. Z toho pak můžu mít nějaké větší nápady, které můžu ve výtvarce použít.

Příloha 7: Přepis rozhovoru – Žák č. 5 (chlapec)

Myslíš si, že ti výtvarka tady ve škole dává dostatek prostoru pro sebevyjádření a subjektivitu?

Ž5: Řekl bych že jo, paní učitelka nám dává velkou volnost a můžeme se sebe vyjádřit a můžeme do těch prací projevít co my chceme.

Vzpomeneš si, u čeho konkrétně jsi cítil ten prostor?

Ž5: Největší volnost jsem cítil u parafráze díla od Františka Kupky, to jsme mohli každý pojmout podle sebe, někdo třeba rýsoval, někdo kreslil, maloval, dělal různé kolečka a tak. Já jsem pracoval temperami.

Vzpomněl by sis i třeba naopak, kdy toho prostoru pro tebe bylo méně?

Ž5: U čeho jsem si připadal, že do toho nemůžu dát sám sebe, tak to byla perspektiva. Paní učitelka nám většinou zadá téma a pak si ho můžeme někdy přizpůsobit po svém.

Máš u toho i nějaké myšlenky a pocity, které se snažíš předat nebo vložit ze sebe do své práce?

Ž5: Myšlenky vlastně moc ne, ale když jsme mohli mít při hodině ve škole třeba sluchátka a u toho tvořit, tak jsem měl pocit, že se najednou u práce dokážu víc uvolnit a vyřadit, takže pak bych řekl, že jsem tam vlastně něco ze sebe předal, třeba nějaké momentální emoce i z té hudby. Je to hodně o tom, jak se zrovna cítím, takže ty emoce jsou potom na tom díle poznat. Za poslední rok se hodně věnuji hudbě, mám oblíbeného interpreta Travise Scotta a jedno jeho album mě hodně zaujalo, takže mám pocit, že se to pak dost odráží v té výtvarce. Jsou nějaké výtvarné techniky a materiály, které ti vyhovují více pro tvé sebevyjádření? Techniky mohou být třeba malba, kresba, grafika, nebo materiály, třeba tuš, tužky, tempery...?

Ž5: Nejvíce mi vyhovuje papír a tempera, protože to má víc výrazný barvy než vodovka. Nevyhovuje mi asi tuž.

Jsou nějaké formy výuky, třeba hromadná, individuální, nebo skupinová, které ti vyhovují pro to vyjádření tebe nejvíce? (formy výuky vysvětleny v průběhu rozhovoru)

Ž5: Mám radši, když můžu pracovat spíš sám, právě třeba s hudbou, mám pocit, že se pak víc uzavřu do sebe a víc se soustředím. "

Vzpomněl by sis na nějakou tvou osobní výtvarnou práci tady ze školy?

Ž5: Nemám, vůbec žádnou.

Ž5: Mám raději když tam mám podpis viditelný, doma žádné práce ze školy vystavené třeba nemám, ale nějaké svoje z domova jo, ale tam si podpis nedávám.

Máš nějaký svůj umělecký vzor? Který tě třeba ovlivňuje v tvorbě, co v tobě rezonuje?

Ž5: Travise Scotta, ale to je spíš hudební, ale řekl bych že ta jeho hudba zasahuje i do mé tvorby ve výtvarce. Výtvarného umělce asi konkrétně nemám, ale mám hodně rád styl brutalismu v architektuře.

Cítil ses někdy omezený? Myslím v rámci svého sebevyjádření?

Ž5: Asi jsem se nikdy omezený vyloženě necítil, možná jen u zvětšování otisku prstu.

Jsou nějaké změny a návrhy, které bys doporučil učitelům, aby lépe podpořili tvou subjektivitu?

Ž5: Já bych povolil ty sluchátka, někomu ta hudba může hodně pomoci, takže kdyby to šlo víc, jsem pak uzavřený jen sám do sebe, a to mi vyhovuje.

Jak reaguješ na kritiku ze strany spolužáků a učitelů vůči tvé práci? Bereš si z toho něco pro tvou další tvorbu nebo ne?

Ž5: Děláme si z toho spíš srandu, kritiku neberu moc vážně, maximálně třeba od někoho, kdo se uměním vyloženě zabývá. Ani od paní učitelky to neberu moc vážně, nikomu nedávám ani špatné známky, hodnotím spíš snahu a má chápání pro to, že každý je ve výtvarce jiný a má v tom svou ruku, což je dobrý.

Myslíš tedy, že tě paní učitelka nějak ovlivňuje? A ovlivňuje tvou subjektivitu?

Ž5: Vůbec, nemám pocit, že by nás ovlivňovala nějakým konkrétním směrem.

Příloha 8: Odpovědi učitelů z dotazníku

Otázka č.1: Co pro vás znamená uplatňování subjektivity v rámci výtvarné výchovy, jaký význam subjektivitě přikládáte? (Jaký význam dle vás má pro žáka?)

U1: Uplatňování subjektivity v rámci výtvarné výchovy je určitě velmi důležité pro rozvoj osobnosti žáka a jeho kreativity. Když žák pracuje na výtvarném projektu a uplatňuje svou subjektivitu, tak se učí vyjádřit své emoce, myšlenky a pocity skrze umění. Učí se tak být kreativní a originální, což je klíčové pro rozvoj osobnosti a sebe prezentaci. Kromě toho, uplatňování subjektivity v rámci výtvarné výchovy pomáhá žákům rozvíjet své estetické cítění, schopnost vnímat krásu a uměleckou hodnotu věcí kolem nich. Umožňuje jim také prozkoumávat různé techniky a média, experimentovat s tvorbou a objevovat svůj vlastní umělecký styl.

U2: Výtvarná výchova stejně jako ostatní umělecké obory je už ze své podstaty subjektivní, takže i pro mě subjektivita znamená absolutní prioritu, základ a nezbytnost, vlastně to nejhezčí na celém procesu tvoření. Jako češtinář vidím těsnou paralelu se slohem, velmi často to jde i propojit, jen se využívají jiné výrazové prostředky. Subjektivní jsem i já jako učitel a hodnotitel, žák jako tvůrce, subjektivní je vztah mezi učitelem a žákem, spolupráce, atmosféra... Pevně věřím, že pro žáka má obrovský význam, přestože je někdy (hlavně zpočátku) těžké některé přesvědčit, že je povoleno skoro všechno a nic není špatné...že to vlastně nemohou udělat špatně, jen když to odfláknou. A ani to není někdy pravda.

Otázka č.2: Myslíte si, že RVP ZV dostatečně podporuje subjektivní vyjádření žáků? (Proč ano/ne? Pokud ne, je něco, co byste změnil/a?)

U1: Domnívám se, že RVP umožňuje subjektivní vyjádření žáků a podporuje využití různých metod hodnocení, včetně individuálních rozhovorů, portfolio práce žáků, sebe posouzení a hodnocení vrstevníky. Poskytuje pohled na jejich osobnost, motivaci, zájmy a další individuální charakteristiky. Tyto metody mohou být pro žáky inspirativní a motivující a mohou pomoci učitelům lépe porozumět potřebám a schopnostem jednotlivých žáků.

U2: RVP má dostatečně obecné pojetí, takže podle mě nechává dostatek prostoru vyučujícímu, aby si do něho schoval v podstatě cokoliv, co a jak má chuť s dětmi tvořit. Alespoň mě nijak neomezuje, snad nedělám něco špatně. Nevím, jestli RVP podporuje subjektivní vyjádření žáků, ale já se v každém případě o to snažím.

Otázka č.3: Myslíte, že byste mi mohl/a popsat jakým způsobem podporujete uplatnění subjektivity u žáků ve výtvarné výchově?

U1: Snažím se respektovat různé přístupy a názory žáků a podporuji je v jejich originálním myšlení a tvůrčím procesu. Vytvářím prostředí, kde mají žáci možnost zkoušet různé

techniky, materiály a přístupy k tvorbě, což jim umožňuje rozvíjet svou vlastní tvorbu. Podněcuji žáky k tomu, aby se zamýšleli nad svými myšlenkami, pocity a zkušenostmi a promítali je do své tvorby. Snažím se vést žáky k tomu, aby byli autentičtí ve své tvorbě a aby se nechali inspirovat vlastními zážitky a emoce. Snažím se poskytnout žákům konstruktivní zpětnou vazbu na jejich práci, aby je podpořila v dalším rozvoji jejich výtvarného projevu. Snažím se vytvořit podporující a inspirativní prostředí, které umožní žákům rozvíjet svou vlastní subjektivitu a individualitu ve VV.

U2: Snažím se žákům poskytnout základy, řemesla, - aby věděli, jaký charakter mají jednotlivé výtvarné techniky ... a ano, někdy jsou jasně daná pravidla, co od nich očekávám. I plnění jasně zadaných pokynů je podle mě dost důležité... Tím si vlastně připravuji půdu do budoucna, kdy si budou schopni vybrat to, co je jim nejbližší a nejpříjemnější. Často pak zadám jen téma, volba výtvarné cesty je na nich. Zařazuji i skupinové aktivity, které jsou založené na spolupráci několika subjektů.

Otázka č.4: Jak reagujete na subjektivní pohledy, sebevyjádření a interpretaci uměleckých děl žáků ve výtvarné výchově?

U1: Snažím se podporovat a povzbuzovat v tvorbě žáků a přijímat jejich názory a interpretace. Chválím žáky za jejich kreativitu, originalitu nebo odvahu v experimentování s různými technikami. Ptám se na důvody jejich výtvarného rozhodnutí, jaké emoce chtějí vyjádřit skrze své dílo nebo jaké inspirace je vedly k určitému pojetí. Reaguji na subjektivní pohledy, sebevyjádření a interpretaci uměleckých děl žáků ve VV. Pokud mohu, tak chválím žáky za jejich kreativitu, originalitu nebo odvahu v experimentování s různými technikami.

U2: Raduji se z toho, usmívám se a chválím...podporuji je i za cenu, že úplně všechno nemusí vyjít, ale stojí to za to alespoň zkusit, případně se poučit a hledat jiné řešení. Těším se pokaždé na to, že posunou moji původní představu, že přijdou s něčím, co nikdo jiný ve třídě nemá. Velmi často se to podaří. Vystavujeme, komentujeme, hledáme shody i rozdíly. Inspirujeme se navzájem.

Otázka č.5: Čelil/a jste někdy při podpoře sebevyjádření žáků nějakému problému nebo konkrétní překážce? (Pokud ano, jak jste jim čelil/a?)

U1: Někdy je problém v komunikaci mezi mnou a žákem - tzn. není prostor pro otevřenou a respektující komunikaci, odmítavý postoj k rozvoji svého sebevyjádření. Někdy zase je problémem také nedostatečná sebeúcta a sebejistota žáků, což brání v jejich schopnosti se vyjádřit a prosadit své postoje."

U2: Nevím, jestli bych to hodnotila jako problém, ale stává se, že občas touží mít úplně volnou ruku a kreslit si, co chtějí. Jenže s takovou volností si v poslední době umí poradit jen hrstka (i když díky i za ni) a ostatní skončí v podstatě u tužky a obkreslování z mobilu. Občas jim to dopřeji, ale moc velkou radost z toho nemám.

Otázka č.6: Jaké metody výuky a jaké metody hodnocení používáte při výtvarné výchově ve vztahu k subjektivitě?

U1: Co se týče metod, zařazuji do výuky většinou:

- a) Kreativní úkoly a projekty: Žákům zadávám úkoly, které vyžadují jejich osobní přístup a kreativitu
- b) Individuální konzultace: Individuální přístup umožní lépe představy a lepší porozumění jejich subjektivnímu pohledu na umění
- c) Diskuse a sdílení: Praktikuji diskuzi ve třídě, kde žáci mohou prezentují své práce, sdílejí své myšlenky a názory a navzájem se inspirují.

K metodám hodnocení:

- a) Sebereflexe: Žáci hodnotí své vlastní práce
- b) Kritické hodnocení: Žáci kritizují své vlastní práce a práce svých spolužáků konstruktivním způsobem a snaží se reflektovat své umělecké úsilí

U2: Sleduji je při práci, povídáme si, umím-li, poradím a hodnotím spíš přístup k práci než samotný výsledek.

Otázka č.7: Jaký vliv má dle vás diskuse o umění/uměleckých dílech v rámci uplatňování subjektivity žáků?

U1: Diskuse o výtvarném umění může mít velký vliv na uplatňování subjektivity žáků. Během této diskuse mají žáci možnost vyjadřovat své názory, představy a emoční reakce na umělecká díla. Tím se učí vnímat a hodnotit umělecká díla z vlastního perspektivy, což posiluje jejich schopnost vyjadřovat se a vyjádřit své vlastní myšlenky a pocity. Diskuse o výtvarném umění také posiluje kritické myšlení žáků, protože se učí analyzovat a porovnávat různá umělecká díla a argumentovat své názory. Učí se respektovat a akceptovat odlišné názory a chápat, že subjektivita je součástí každého hodnocení uměleckého díla. Celkově může diskuse o výtvarném umění povzbudit žáky k tomu, aby si více věřili, projevovali se svobodně a originalitou a rozvíjeli svou osobní tvůrčí a uměleckou identitu.

U2: Jestli to je myšleno jako diskuse a komunikace o umění s dětmi, tak obrovskou...pro mnohé je výtvarné umění jen muzeum a galerie se starými obrazy, kam je stejně většina rodičů nikdy nevezme. Takže něco poměrně odtrženého od života. Často se setkávám s otázkami typu – k čemu mi ta výtvarka bude? Seznamování se s konkrétními uměleckými díly všech období jim rozšiřuje obzor a doufám, že je učí dívat se pozorněji kolem sebe. Užité umění potkávají denně a ani o tom netuší...nějak se oblékají, nějak bydlí, kupují si různé věci...také subjektivně.

Otázka č.8: Vzpomněl/a byste si na nějaký zajímavý přístup žáka v rámci výtvarné výchovy, který vás ohromil, překvapil, nebo zarazil? (Jak jste případně na situaci reagoval/a?)

U1: Ve Vv záleží velmi na emocionálním nastavení žáka, které je navíc ovlivněno ve škol. prostředí rozvrhem a limitovanou dobou tvorby. Proto mám radost, když se do práce žáci dokáží tzv. ponořit, vloží do své práce originalitu. U ostatních mě třeba zase potěší, že respektují zadání a snaží se svou práci udělat co nejlépe, a tak se postupně zdokonalují. Vždy mám radost, když se žákům práce povede a těší se z díla i oni sami.

U2: Vzpomínám si, že jsem kdysi zadávala jiné téma z náboženských důvodů – neslavili Vánoce. Vždycky mě mile překvapí a potěší, když z výsledků své práce mají radost a nestydí se to dát najevo, případně si práci chtějí odnést hned. Letos mám šestáka, absolutního negativistu, pro kterého je všechno špatně, už když vstupuje do třídy. Je velmi neochotný přistoupit na jakoukoliv jinou náhradní práci. Řešila jsem to i s maminkou, tak uvidíme po prázdninách.

Příloha 9: Ukázka kódování

Kódování - žáci

neděle 28. dubna 2024 14:49

Rozhovory dohromady:

Otázka č.1:

- Žák1 (dívka): „Já si myslím že jo, třeba když se paní učitelka ptá, tak si můžeme vybrat a říct co bychom chtěli dělat, vybrat vlastní nápad. Ale zase na druhou stranu když něco vyrábíme, tak nám do toho paní učitelka často mluví a nenechává nás tolik pracovat samotné, mluví nám do práce. Největší prostor cítím u malby, nebo u tématu, které si může dělat každý po svém. Třeba když jsme měli téma - dinosauři. U perspektivy a písma jsem zase neměla takový pocit svobody a vymýšlení vlastních nápadů.“

Kódy: dostatek prostoru, přílišný zásah učitele, omezení svobody, námět - dinosauři, perspektiva a písmo, malba, možnost volby tématu

- Žák2 (dívka): „Myslím, si že mám prostor pro svou subjektivitu, ale myslím si, že by toho prostoru mělo být víc. Třeba by bylo fajn, přinést si víc vlastních nápadů, nebo vlastní práci, kterou budu dělat. Nejvíce prostoru jsem cítila u tvorby, malby s barvami, nejméně prostoru mi přišlo, že mám u perspektivy.“

Kódy: větší dostatek prostoru, vlastní nápady, barvy- malba, perspektiva, větší možnost volby, dostatek prostoru

- Žák3 (dívka): „Upřímně, mně přijde že dostatek prostoru mám. Výtvarka mě baví a když máme dobré nápady, tak je paní učitelka vstřícná a přilíbí k nim. Ale někdy zase do prací přílišně zasahuje, že bych do výtvarné práce měla přidat ještě tohle a tamto, ale já jsem minimalista a třeba už nechci. Já se většinou ale moc nehádám, takže to přání paní učitelky splním tak napůl, abych se zavděčila paní učitelce, ale byla jsem s tím výsledkem spokojená i já. Občas klidně řeknu, že už se mi práce líbí a nezasahuji do ní dál. Nejvíce vlastního prostoru jsem cítila u výtvarné práce, kdy jsme dělali otisky prstů. Otiskli jsme prst a pak jsme ho malovali vodovkami na velkou čtvrtku. Paní učitelka měla podmínku, že musíme použít alespoň dvě barvy. Já teda použila pouze jednu, ale víc odstínů, i když s tím paní učitelka nebyla tak spokojená, tak mně se výsledek líbí.“

Kódy: dostatek prostoru, kompromis, zavděčení, námět - otisky prstů, možnost vlastních nápadů, přílišný zásah učitele

- Žák4 (chlapec): „Paní učitelka nám zadá téma, ale pak bych řekl že jí to je jedno, jak práci uchopíme. Musí ta práce samozřejmě nějak vypadat, splňovat nějaký požadavky, ale často si můžeme i vybrat čím chceme kreslit a malovat. Takže bych řekl, že máme prostor. Mě baví hodně kresba tužkou, třeba když jsme teď naposledy dělali parafrázi na dílo od Františka Kupky, tam jsem se mohl hodně uvolnit. Ale pak jsme dělali třeba dinosaury a tam jsme museli dělat prostě dinosaury a nic jiného. Měli jsme si vytvořit šablonu dinosaura z knížky, tu jsme obkreslovali pak na čtvrtku a dál s tím pracovali podle sebe.“

Kódy: kresba tužkou, splnění požadavků pedagoga, prostor, volba, parafráze - František Kupka, námět - dinosauři

- Žák5 (chlapec): „Řekl bych že jo, paní učitelka nám dává velkou volnost a můžeme se sebe vyjádřit a můžeme do těch prací projevít co my chceme. Největší volnost jsem cítil u parafráze díla od Františka Kupky, to jsme mohli každý pojmut podle sebe, někdo třeba rýsoval, někdo kreslil, maloval, dělal různé kolečka a tak. Já jsem pracoval temperami. U čeho jsem si připadal, že do toho nemůžu dát sám sebe, tak to byla perspektiva. Paní učitelka nám většinou zadá téma a pak si ho můžeme někdy přizpůsobit po svém.“

Kódy: možnost volby od učitele, možnost sebevyjádření, parafráze - František Kupka, perspektiva, možnost přizpůsobení tématu

Kategorie:

Modrá: Osobní vyjádření žáků a uplatnění subjektivity

Kódy:

- (Ž1): dostatek prostoru, námět - dinosauři, možnost volby tématu, malba, barvy, volba techniky,
- (Ž2): malba, dostatek prostoru
- (Ž3): dostatek prostoru, kompromis, **námět - otisky prstů**, možnost vlastních nápadů, volba techniky
- (Ž4): kresba tužkou, dostatek prostoru, možnost volby, parafráze - František Kupka,
- (Ž5): možnost volby, možnost sebevyjádření, možnost přizpůsobení tématu, parafráze - František Kupka, uzavření do sebe

Šedá: Prostředky a metody a jejich vliv na subjektivitu žáků

Kódy:

- (Ž1): barvy, tempory, vodovky, velký formát, samostatná tvorba, tvorba doma
- (Ž2): tužka, uhlí pastel, samostatná tvorba
- (Ž3): omezení barevnosti, tužka, uhlí keramika a hlína, **malba**, samostatná tvorba, tvorba doma
- (Ž4): graffiti, hlína, kresba tužkou, samostatná tvorba,
- (Ž5): papír, tempera, **tuž**, samostatná tvorba, hudba

Pozitivní vliv: námět - dinosauři, barvy, graffiti, vodovky, tempory, velký formát, samostatná tvorba (všichni),

Negativní vliv: oranžové

Oranžová: Pocit omezení subjektivity žáků

Kódy:

- (Ž1): perspektiva, písmo, omezení svobody, přílišný zásah učitele, omezení spolužáky, frotáž, opakování námětu
- (Ž2): perspektiva, málo prostoru, omezení spolužáky, paleta, kompromis, omezení učitelem
- (Ž3): malba, písmo, námět - **otisk prstu**, zavdčení, přílišný zásah učitele, omezení spolužáky, spokojenost učitele na úkor vlastní spokojenosti
- (Ž4): námět - dinosauři, omezení spolužáky, nepřítelivost témat, frotáž, nucenost
- (Ž5): perspektiva, otisk prstu, smíšený pocit omezení

Červená: Vliv pedagogického přístupu, zpětná vazba a návrhy na podporu subjektivity

Kódy:

- (Ž1): více práce s pastelem, svoboda v technice, experimentovat, pochvala od spolužáků, pochvala jako odměna za práci, nekompromisnost, vliv učitele na některé žáky, částečný vliv učitele
- (Ž2): svoboda v technice, svoboda v materiálech, návrh myšlenek, přijetí hodnocení, pomoc spolužákům, žádný vliv učitele na subjektivitu
- (Ž3): přílišný zásah učitelem, kompromis, pomoc spolužákům, žádná kritika, lhostejnost k hodnocení, vliv učitele ve škole, nezávislost mimo školu, občasné využití rad učitele
- (Ž4): návrh témat, opakující se náměty, aktuálnost témat, pomoc spolužákům, žádná kritika, lhostejnost k hodnocení, částečný vliv učitele na tvorbu žáka, získávání přehledu, nové nápady, inspirace
- (Ž5): sluchátka, hudba, nerespektování k hodnocení, respekt rozdílů v tvorbě, kritika od umělců, hodnocení snahy, žádný vliv učitele na subjektivitu

Fialová: Osobní identita a vyjádření pocitů a myšlenek žáků ve výtvarné tvorbě

Kódy:

- (Ž1): parafráze - František Kupka, malba, viditelnost podpisu, identifikace s prací, přiměřenost podpisu, žádný vliv umělce, Slunečnice od Vincenta van Gogha
- (Ž2): zátisí, viditelný podpis, osobní hrdost, Slunečnice od Vincenta van Gogha
- (Ž3): parafráze - František Kupka, viditelnost podpisu, osobní hrdost, identifikace s prací, žádný vliv umělce ani uměleckého díla, proměnlivost preferencí
- (Ž4): necití osobní vztah k žádné práci, viditelný podpis, osobní hrdost, identifikace s prací, vliv skupiny IUP, dílo Pičus - Viktor Frešo, humor
- (Ž5): necití osobní vztah k žádné práci, viditelnost podpisu, domácí výtvarné práce bez podpisu, vliv hudby, Travis Scott, obliba brutalismu